

Potentiality Development Approach on Community Based Tourism Standards Thepha District Songkhla Province

Saree Boonrat^{1*}

Ornanong Ampha²

Weena Leelaprasertsil³

Nicha Tantirakdham⁴

Received: 15/12/2024, Revised: 03/06/2025, Accepted: 15/06/2025

Abstract

This research aimed to assess the tourism potential based on the Community-based Tourism (CBT) Thailand Standard, and propose guidelines for enhancing tourism potential according to the CBT standards in Thepha District, Songkhla Province. The study employed a qualitative research methodology, using surveys, observations, focus group discussions, and in-depth interviews with 20 stakeholders involved in the development of community-based tourism. The findings revealed that: The overall tourism potential based on the six dimensions of the CBT Thailand Standard was rated as excellent. When ranked from highest to lowest, the aspects were as follows: Economic, social, and quality of life management Promotion, public relations, and cooperation between the community and tourism operators (including market access and collaboration with external tour operators) Conservation and promotion of community cultural heritage Community-based tourism management Quality of tourism services Systematic and sustainable management of natural resources and the environment The proposed guidelines for enhancing tourism potential based on CBT standards include: Defining target tourist groups appropriate to the local context Documenting and promoting cultural heritage Determining the community's carrying capacity for tourists Developing the competencies of local tour guides or interpreters Establishing collaborative practices with tour operators through community participation processes.

Keywords: Development Guidelines, Community Base Tourism Standard, Thepha District, Songkhla Province

¹ Management for Development College, Thaksin University, E-mail: saree.b@tsu.ac.th

² Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University, E-mail: ornanong.a@tsu.ac.th

³ Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University, E-mail: weena@tsu.ac.th

⁴ Management for Development College, Thaksin University, E-mail: nicha@tsu.ac.th

* Corresponding Author, E-mail: saree.b@tsu.ac.th

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐาน การท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

เสรี บุญรัตน์^{1*}

อรอนงค์ อ่ำภา²

วีณา ลีลาประเสริฐศิลป์³

นิชา ตันติรักษัธรรม⁴

วันรับบทความ: 15/12/2567, วันแก้ไขบทความ: 03/06/2568, วันตอบรับบทความ: 15/06/2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา โดยดำเนินวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสำรวจ สังเกตการณ์ สทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา จำนวน 20 คน ผลการศึกษพบว่า 1. การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้ง 6 ด้าน ภาพรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม เมื่ออธิบายในแต่ละด้านตามลำดับผลการประเมินจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่า ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี รองลงมา ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน 2. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ จัดทำข้อมูลทางมรดกวัฒนธรรม กำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว พัฒนาศักยภาพผู้นำเที่ยวชุมชนหรือนักสื่อความหมาย แนวปฏิบัติร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน, อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

¹ วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ อีเมล: saree.b@tsu.ac.th

² คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ อีเมล: oranonong.a@tsu.ac.th

³ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ อีเมล: weena@tsu.ac.th

⁴ วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ อีเมล: nicha@tsu.ac.th

* Corresponding Author อีเมล: saree.b@tsu.ac.th

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม การสร้างงานสร้างรายได้ และกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ อีกทั้ง ยังมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานช่วยเพิ่มการขยายตัวและเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของประเทศไทย การท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ชนบทให้มีรายได้และคุณภาพชีวิตในการดำรงอยู่ดีขึ้น (Ramaano, 2021) สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) มิติในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวแผน 5 ปี ในการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นคุณค่ามีความสามารถในการปรับตัว เติบโตอย่างยั่งยืนและมีส่วนร่วม (Rebuilding High Value Tourism Industry with Resilience, Sustainability and Inclusive Growth) ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2566)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นการบริหารจัดการโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ และมีมาตรฐานก่อให้เกิดการเรียนรู้ การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบที่เน้นถึงไปสู่ความยั่งยืนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และคุณภาพชีวิตที่ดี การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบด้านองค์กรชุมชน องค์ประกอบด้านการจัดการและองค์ประกอบด้านการเรียนรู้ (พจนา สวนศรี และสมภพ ยี่จ่อหอ, 2556) โดยมีหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนา 10 หลักการ ประกอบด้วย 1. ชุมชนเป็นเจ้าของ 2. การมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจโดยคนในชุมชน 3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง 4. ยกระดับคุณภาพชีวิต 5. มีความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม 6. ชุมชนยังคงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น 7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม 8. เข้าใจและเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น 10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2550)

จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายในด้านการท่องเที่ยว ทั้งการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชน ตลอดจนสินค้า OTOP จึงต้องส่งเสริมเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันโดยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีการบริการที่ดี มีความปลอดภัยได้มาตรฐาน และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว การบริหารจัดการที่ดี การจะนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องมีการพัฒนาการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ควบคู่กันไป เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิดความสนใจและเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ จึงจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้ากับชุมชน โดยใช้กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้เกิดการบริหารการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ซึ่งอดีตเป็นหนึ่งในสี่อำเภอของจังหวัดสงขลาที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มพื้นที่ที่ยังมีเหตุการณ์ความไม่สงบในชายแดนใต้ แต่ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวได้รับการยกระดับด้านความปลอดภัยและสร้างคุณภาพชีวิตให้กับคนในชุมชน จังหวัดสงขลา มีนโยบายผลักดันและขับเคลื่อนศักยภาพการท่องเที่ยว โดยชุมชนภายใต้โครงการ (High Performance Province: HPP) เพื่อชุมชนท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมสู่การประเมินมาตรฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยหนึ่งในสี่ของชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านเกาะแลหนั่ง ตำบลปากบาง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเกาะแลหนั่ง เป็นชุมชนที่มีรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการประเมินทุกด้าน (เสรี บุญรัตน์, อรอนงค์ อ่ำภา, จารุวรรณ ทองเนื้อแข็ง, วิลาสินี ธนพิทักษ์, และดนวีดี สีพุทธสุข, 2567) จึงเป็นหนึ่งในชุมชนที่จังหวัดสงขลา ผลักดันเข้ารับการประเมินเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อสร้างการรับรู้และกระตุ้นการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา

มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT Thailand Standard) เป็นเครื่องมือในการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวของชุมชนไทยให้ทัดเทียมระดับโลก สร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ส่งเสริมการท่องเที่ยวมูลค่าสูง และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ถือเป็นตราสัญลักษณ์ที่สำคัญให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางระบบและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อสร้างมาตรฐาน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กรมการท่องเที่ยวรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 50 แห่ง และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 รับรอง จำนวน 13 แห่ง โดยในปี 2565 จังหวัดสงขลา ได้รับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน องค์การสาธารณสุขประโยชน์ ระดับดีเยี่ยม นับว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับขีดความสามารถและความได้เปรียบทางการแข่งขันจากที่กล่าวมาข้างต้น การท่องเที่ยวโดยชุมชน จำเป็นต้องขับเคลื่อนการพัฒนาให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Base Tourism Standard) ถือเป็นเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยที่เทียบเท่าเกณฑ์ระดับสากลที่มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับสถานที่ท่องเที่ยว (Global Sustainable Tourism Council Criteria) หรือ GSTC

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Base Tourism Standard) และแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ผ่านการรับรองการประเมินเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา
- 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา ทำการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT Thailand Standard) ทั้ง 6 ด้าน ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการจัดการเศรษฐกิจสังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก

ขอบเขตด้านพื้นที่ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลปากบาง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาที่ศึกษา 1 ปี (มกราคม-ธันวาคม 2567)

การทบทวนวรรณกรรม

บริบทการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลาย เป็นแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ใหม่ของจังหวัดสงขลา โดยการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่เพื่อการบริหารจัดการและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ชุมชนท่องเที่ยวอำเภอเทพา ได้รับการคัดเลือกจากจังหวัดสงขลา ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลักดันให้การท่องเที่ยวได้รับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อสร้างมาตรฐานด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สร้างการรับรู้ให้กลุ่มนักท่องเที่ยวผ่านการสื่อสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องขับเคลื่อนและได้รับการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Base Tourism Standard) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวที่ตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ให้การท่องเที่ยวโดยชุมชน และนำพามาซึ่งรายได้แก่ชุมชนท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism: CBT)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism) นิยามความหมายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนร่วมกัน ซึ่งชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมและกำหนดทิศทาง

ในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น การวางแผนดำเนินงาน การบริหารจัดการ การตัดสินใจ การพัฒนาศักยภาพและเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นโดยมุ่งให้เกิดความรัก ความหวงแหนต่อทรัพยากรของตนเอง (สุดถนอม ต้นเจริญ, 2560; รุ่งรวี จิตภักดี, 2566) นิยามการท่องเที่ยว โดยชุมชน (Community-based Tourism) เรียกโดยย่อ CBT เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการ นำทรัพยากรในชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่มโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ ซึ่งมีประชาชนในชุมชนเป็นผู้ดูแล หรือเป็นเจ้าของทรัพยากรนั้น ๆ การท่องเที่ยวในรูปแบบนี้เป็นการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ดังนั้น หัวใจของการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงอยู่ที่ความเป็นเจ้าของร่วมกัน การมีส่วนร่วม ในกระบวนการบริหารจัดการ กำหนดเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน ซึ่งสะท้อนถึง ความภาคภูมิใจในความเป็นชุมชน และยกระดับคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม รักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรม ท้องถิ่น ผ่านกิจกรรมของชุมชน

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 1. ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2. องค์กรชุมชน 3. การจัดการ 4. การเรียนรู้ องค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบนี้มีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการกำหนดทิศทางและร่วมกันขับเคลื่อนชุมชนผ่านภารกิจรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการพัฒนา ปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงมีบทบาทในการสร้างคุณภาพการท่องเที่ยวเพื่อ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเคารพคนในท้องถิ่น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2550)

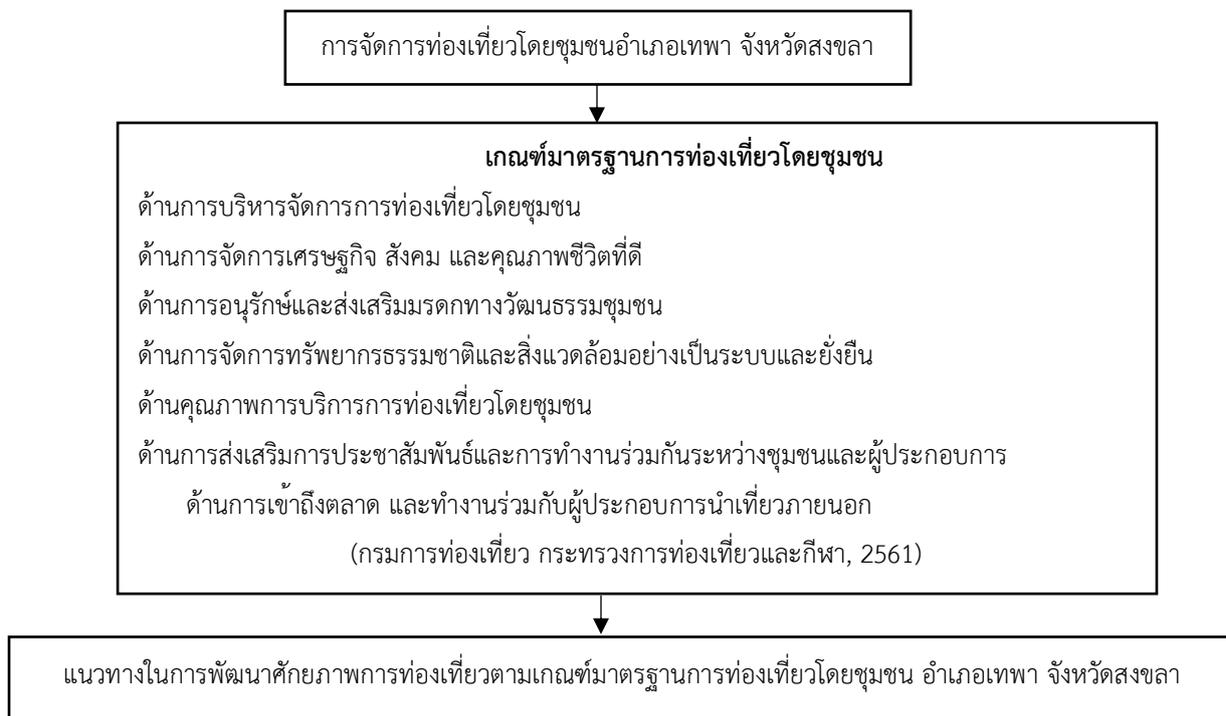
เกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ปี 2555 สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน CBT-I ได้ดำเนินการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น อพท. มีแนวคิดหลักในการบูรณาการองค์ประกอบของการพัฒนาชุมชนโดยใช้ การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือเป็นหลัก โดยคำนึงถึงความยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในชุมชน ดังนั้น เกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 5 ด้าน 1. ด้านการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี 3. ด้านการอนุรักษ์ และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน 4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ และยั่งยืน และ 5. ด้านบริการและความปลอดภัย การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่พิเศษให้เป็น ชุมชนต้นแบบ โดยมีเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา คือ เกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชนฉบับนี้ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดจากการพัฒนาตามหลักเกณฑ์ Global Sustainable Tourism Criteria (GSTC)

ปี 2561 สภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council: GSTC) ได้พิจารณาความสอดคล้องของมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ อพท. กับหลักเกณฑ์ GSTC และที่ประชุม GSTC Accreditation Panel ได้มีมติยอมรับ “เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ของ ประเทศไทย” เทียบเท่ากับหลักเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวของ GSTC ซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล และในปีเดียวกันนี้เอง กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้เผยแพร่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ถือเป็นเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย ที่ถูกประกาศใช้โดยหน่วยงานภาครัฐ ที่มีกฎหมายเกี่ยวข้องข้องในการกำกับดูแลด้านการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวของประเทศไทยอย่างเป็นทางการ โดยมีการปรับเกณฑ์การประเมินการท่องเที่ยวโดยชุมชนสำหรับประเทศไทย ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 6 ด้าน และมีเป้าประสงค์ทั้งสิ้น 31 เป้าประสงค์ โดยครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนา 1. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี 3. ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน 4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน 5. ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 6. ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก ซึ่งมีการแปลผลดังตามระดับค่าคะแนนนี้ ช่วงคะแนนที่ 3.01-4.00 คะแนนดีเยี่ยม ช่วงคะแนนที่ 2.01-3.00 คะแนนดี ช่วงคะแนนที่ 1.01-2.00 คะแนนพอใช้ และช่วงคะแนน 0.00-1.00 คะแนนควรปรับปรุง คุณลักษณะพื้นฐานของผู้ขอรับตรวจประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีกลุ่มวิสาหกิจด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีขอบเขตการปกครองที่มีระบบการดำเนินงานของชุมชนที่เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่น ใดมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ มีสถานที่ตั้งและที่อยู่ชัดเจน มีหนังสือรับรองกลุ่มหรือชมรมจากหน่วยงานภาครัฐเป็นลายลักษณ์อักษร (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561) ซึ่งการประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้วยความสมัครใจของชุมชนที่ต้องการยกระดับชุมชนโดยการขอรับการตรวจประเมินโดยจะมีการตรวจประเมินประจำปี หากชุมชนผ่านการประเมินชุมชนจะได้รับรองในรูปแบบโลโก้แสดงมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT Thailand Standard) จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ดำเนินการวิจัยเพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน และพัฒนาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่การรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเป็นชุมชนต้นแบบของจังหวัดสงขลา ที่มีแนวทางการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูล คือ กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 10 คน 2. ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน 3. นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ จำนวน 2 คน และ 4. ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 คน เป็นผู้มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนผลักดันการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การอภิปรายกลุ่ม โดยการใช้กระบวนการสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของชุมชน ซึ่งใช้ประเด็นคำถามตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Base Tourism Standard) ทั้ง 6 ด้าน รวม 31 เป้าประสงค์ ที่ครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนา ประกอบด้วย 1. ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน 2. ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี 3. ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน 4. ด้านการจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน 5. ด้านคุณภาพการบริการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 6. ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก

2) ประเมินศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Base Tourism Standard) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเครื่องมือการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Base Tourism Standard) ทั้ง 6 ด้าน รวม 31 เป้าประสงค์

ทั้งนี้ เกณฑ์การประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน Community Base Tourism Standard ทั้ง 6 ด้าน รวม 31 เป้าประสงค์ มีรายละเอียดดังนี้

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 9 เป้าประสงค์

เป้าประสงค์ที่ 1.1 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 1.2 ข้อตกลงร่วมกันสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 1.3 ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 1.4 การพัฒนาบุคลากรในกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 1.5 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 1.6 การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 1.7 การจัดการการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 1.8 ระบบบัญชี การเงินมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 1.9 เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ด้านที่ 2 การจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี ประกอบด้วย 4 เป้าประสงค์

เป้าประสงค์ที่ 2.1 การจัดสรรรายได้มีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 2.2 การส่งเสริมการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 2.3 ผลกระทบต่อชุมชนมีคุณภาพเพื่อเสริมสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว

เป้าประสงค์ที่ 2.4 สิทธิมนุษยชนในการท่องเที่ยวได้รับการให้ความสำคัญ

ด้านที่ 3 การอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน ประกอบด้วย 3 เป้าประสงค์

เป้าประสงค์ที่ 3.1 ข้อมูลด้านมรดกวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวมีคุณภาพ

เป้าประสงค์ที่ 3.2 การเผยแพร่มรดกวัฒนธรรมชุมชนผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 3.3 การอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นมีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 4 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ประกอบด้วย 5 เป้าประสงค์

เป้าประสงค์ที่ 4.1 การจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 4.2 ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพ

เป้าประสงค์ที่ 4.3 การเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เป้าประสงค์ที่ 4.4 การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 4.5 การสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมผ่านการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 5 คุณภาพการบริการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 8 เป้าประสงค์

เป้าประสงค์ที่ 5.1 การให้บริการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นไปอย่างน่าพึงพอใจ

เป้าประสงค์ที่ 5.2 นักสื่อความหมายมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 5.3 จุดบริการท่องเที่ยวมีคุณภาพ

เป้าประสงค์ที่ 5.4 การติดต่อประสานงานด้านบริการมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 5.5 เส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวมีความปลอดภัย

เป้าประสงค์ที่ 5.6 จุดบริการท่องเที่ยวมีความปลอดภัย

เป้าประสงค์ที่ 5.7 การบริหารจัดการเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 5.8 การบริหารจัดการกรณีฉุกเฉินมีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 6 การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก ประกอบด้วย 2 เป้าประสงค์

เป้าประสงค์ที่ 6.1 การทำงานร่วมกันของชุมชนและผู้ประกอบการนำเที่ยว

เป้าประสงค์ที่ 6.2 การบริการของผู้ประกอบการนำเที่ยวต่อชุมชน

วิธีการเก็บข้อมูล

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตำบลปากบาง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ตามแบบประเมินเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้ง 6 ด้าน โดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ จากนั้นทำการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการบันทึกคำซ้ำ คำที่ความหมายคล้ายกัน จนได้ข้อมูลไม่มีความแตกต่างจากเดิม

2) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ร่วมกับตัวแทนองค์กรต่าง ๆ ได้แก่ องค์กรการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) อพท. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา พัฒนาการชุมชนทั้งระดับอำเภอและระดับจังหวัด ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยทักษิณ ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว

ในการจัดทำแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลปากบาง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน Community Base Tourism Standard ทั้ง 6 ด้าน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1) การประเมินผลของชุมชนโดยชุมชน เป็นการประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนเอง จากการสำรวจและประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 6 ด้าน เพื่อเตรียมความพร้อมในการให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบมาเพื่อทำการตรวจประเมิน

2) การประเมินผลของชุมชนโดยเจ้าหน้าที่องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) อพท. โดยเจ้าหน้าที่ทำการลงพื้นที่สำรวจ สังเกตการณ์ การให้บริการและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน หลังจากนั้นนำมาประเมินผลผ่านระบบประเมินผลเพื่อให้ได้กราฟแสดงถึงผลการประเมินในแต่ละด้านเพื่อให้ทราบถึงจุดเด่นจุดด้อยที่ชุมชนควรมีการพัฒนาในด้านใด เพื่อเตรียมความพร้อมในการขอรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยใช้รูปแบบการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง/เชิงลึก ตามแบบตรวจประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้ง 6 ด้าน อีกทั้ง ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มมาจัดกลุ่มลดทอนข้อมูล โดยนำผลการแสดงความคิดเห็น ระดมความคิดมาสังเคราะห์ร่วมกันเพื่อได้แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

ผลการศึกษาวิจัย

1) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา โดยใช้เกณฑ์การประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2561) สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

ลำดับ	มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน Community Base Tourism Standard	คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม 4)	ระดับคะแนน
1	ด้านที่ 1 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	3.25	ดีเยี่ยม
2	ด้านที่ 2 การจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี	4.00	ดีเยี่ยม
3	ด้านที่ 3 การอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน	3.33	ดีเยี่ยม

ลำดับ	มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน Community Base Tourism Standard	คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม 4)	ระดับคะแนน
4	ด้านที่ 4 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ และยั่งยืน	3.13	ดีเยี่ยม
5	ด้านที่ 5 คุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	3.25	ดีเยี่ยม
6	ด้านที่ 6 การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่าง ชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับ ผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก	3.42	ดีเยี่ยม

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลคะแนนการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ทั้ง 6 ด้าน ภาพรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม ทั้งนี้ เมื่อแยกตามเป้าประสงค์ 31 เป้าประสงค์ รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เป้าประสงค์	คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม 4)	ระดับคะแนน
เป้าประสงค์ที่ 1.1 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ	1.75	พอใช้
เป้าประสงค์ที่ 1.2 ข้อตกลงร่วมกันสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีประสิทธิภาพ	4.00	ดีเยี่ยม
เป้าประสงค์ที่ 1.3 ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ	3.00	ดี
เป้าประสงค์ที่ 1.4 การพัฒนาบุคลากรในกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนมี ประสิทธิภาพ	4.00	ดีเยี่ยม
เป้าประสงค์ที่ 1.5 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายมีประสิทธิภาพ	4.00	ดีเยี่ยม
เป้าประสงค์ที่ 1.6 การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ	3.50	ดีเยี่ยม
เป้าประสงค์ที่ 1.7 การจัดการการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนมี ประสิทธิภาพ	4.00	ดีเยี่ยม
เป้าประสงค์ที่ 1.8 ระบบบัญชี การเงินมีประสิทธิภาพ	2.00	ดี
เป้าประสงค์ที่ 1.9 เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดย ชุมชน	3.00	ดี
รวม	3.25	ดีเยี่ยม

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลประเมินภาพรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม แต่เมื่อแยกออกเป็นรายได้พบว่า เป้าประสงค์ที่ 1.1 อยู่ในระดับพอใช้ ชุมชนจะต้องวางแผนแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยวให้เป็นไปตามเกณฑ์เป้าประสงค์

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิตที่ดี

เป้าประสงค์	คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม 4)	ระดับคะแนน
เป้าประสงค์ที่ 2.1 การจัดสรรรายได้มีประสิทธิภาพ	4	ดีเยี่ยม
เป้าประสงค์ที่ 2.1 การจัดสรรรายได้มีประสิทธิภาพ	4	ดีเยี่ยม
เป้าประสงค์ที่ 2.3 ผลกระทบต่อชุมชนมีคุณภาพเพื่อเสริมสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว	4	ดีเยี่ยม
เป้าประสงค์ที่ 2.4 สิทธิมนุษยชนในการท่องเที่ยวได้รับการให้ความสำคัญ	4	ดีเยี่ยม
รวม	4	ดีเยี่ยม

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยมของทุกเป้าประสงค์

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน

เป้าประสงค์	คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม 4)	ระดับคะแนน
เป้าประสงค์ที่ 3.1 ข้อมูลด้านมรดกวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวมีคุณภาพ	2	พอใช้
เป้าประสงค์ที่ 3.2 การเผยแพร่มรดกวัฒนธรรมชุมชนผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ	4	ดีเยี่ยม
เป้าประสงค์ที่ 3.3 การอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นมีประสิทธิภาพ	4	ดีเยี่ยม
รวม	3.33	ดีเยี่ยม

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม แต่เมื่อแยกออกเป็นรายได้พบว่า เป้าประสงค์ที่ 3.1 อยู่ในระดับพอใช้ ชุมชนจะต้องจัดการระบบข้อมูลด้านมรดกวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามเกณฑ์เป้าประสงค์

ตารางที่ 5 แสดงผลการประเมินด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ประกอบด้วย 5 เป้าประสงค์

เป้าประสงค์	คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม 4)	ระดับคะแนน
เป้าประสงค์ที่ 4.1 การจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ	2.67	ดี
เป้าประสงค์ที่ 4.2 ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพ	3.00	ดี
เป้าประสงค์ที่ 4.3 การเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมผ่าน การท่องเที่ยวโดยชุมชน	2.00	พอใช้
เป้าประสงค์ที่ 4.4 การอนุรักษ์พื้นที่พหุทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมในชุมชนมี ประสิทธิภาพ	4.00	ดีเยี่ยม
เป้าประสงค์ที่ 4.5 การสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการรักษา ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมผ่านการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ	4.00	ดีเยี่ยม
รวม	3.13	ดีเยี่ยม

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม แต่เมื่อแยกออกเป็นรายได้พบว่า เป้าประสงค์ที่ 4.3 อยู่ในระดับพอใช้ ชุมชนจะต้องจัดการข้อมูลการเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้เป็นไปตามเกณฑ์เป้าประสงค์

ตารางที่ 6 แสดงผลการประเมินด้านคุณภาพการบริการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

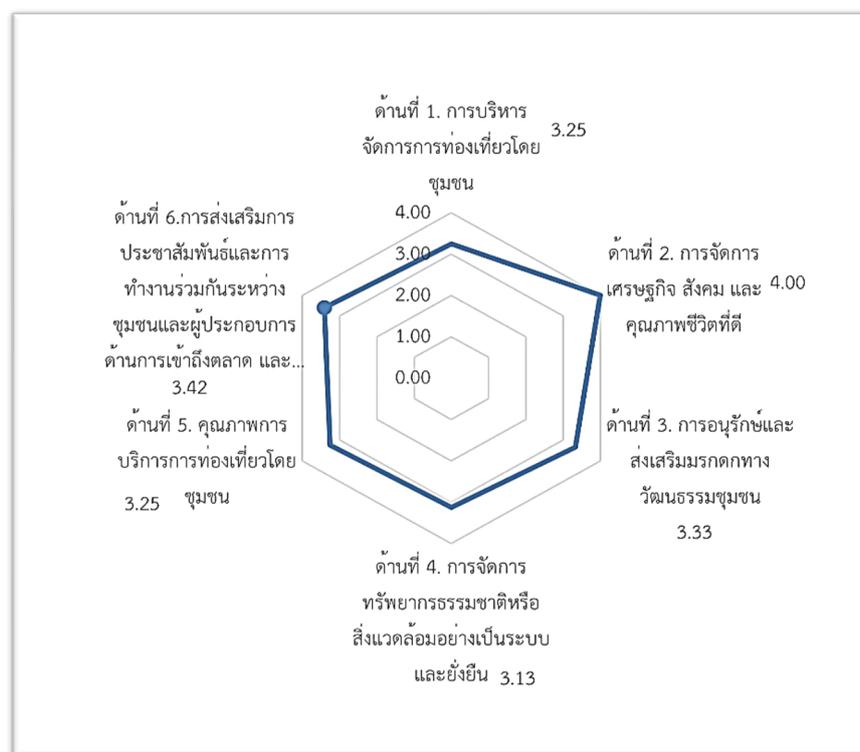
เป้าประสงค์	คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม 4)	ระดับคะแนน
เป้าประสงค์ที่ 5.1 การให้บริการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นไปอย่างน่าพึงพอใจ	2.00	พอใช้
เป้าประสงค์ที่ 5.2 นักสื่อความหมายมีประสิทธิภาพ	3.00	ดี
เป้าประสงค์ที่ 5.3 จุดบริการท่องเที่ยวมีคุณภาพ	2.50	ดี
เป้าประสงค์ที่ 5.4 การติดต่อประสานงานด้านบริการมีประสิทธิภาพ	4.00	ดีเยี่ยม
เป้าประสงค์ที่ 5.5 เส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวมีความปลอดภัย	4.00	ดีเยี่ยม
เป้าประสงค์ที่ 5.6 จุดบริการท่องเที่ยวมีความปลอดภัย	4.00	ดีเยี่ยม
เป้าประสงค์ที่ 5.7 การบริหารจัดการเส้นทางเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนมี ประสิทธิภาพ	3.00	ดี
เป้าประสงค์ที่ 5.8 การบริหารจัดการกรณีฉุกเฉินมีประสิทธิภาพ	3.50	ดีเยี่ยม
รวม	3.25	ดีเยี่ยม

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม แต่เมื่อแยกออกเป็นรายได้พบว่า เป้าประสงค์ที่ 5.1 อยู่ในระดับพอใช้ ชุมชนต้องมีรูปแบบการให้บริการที่เป็นไปอย่างน่าพึงพอใจเป็นไปตามเกณฑ์เป้าประสงค์

ตารางที่ 7 แสดงผลการประเมินด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก ประกอบด้วย 2 เป้าประสงค์

เป้าประสงค์	คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม 4)	ระดับคะแนน
เป้าประสงค์ที่ 6.1 การทำงานร่วมกันของชุมชนและผู้ประกอบการนำเที่ยว	3.33	ดีเยี่ยม
เป้าประสงค์ที่ 6.2 การบริการของผู้ประกอบการนำเที่ยวต่อชุมชน	3.50	ดีเยี่ยม
รวม	3.42	ดีเยี่ยม

จากตารางที่ 7 พบว่า ผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม ของทุกเป้าประสงค์

ภาพที่ 2 กราฟแสดงผลการประเมินศักยภาพภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา จากผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้วิจัยและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน Community Base Tourism Standard ในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จุดเด่น

1. มีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนในการบริหารจัดการกลุ่ม
2. มีการกำหนดข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวไปปฏิบัติใช้จริง

จุดที่ควรพัฒนา

1. ควรมีการทบทวนและปรับปรุงแผนขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ ที่มุ่งมั่นพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. ควรมีการจัดทำระบบบัญชี การเงินให้มีประสิทธิภาพและสื่อสารไปยังสมาชิกทราบ
3. ควรมีการประชุมเพื่อปรับปรุงข้อควรปฏิบัติของนักท่องเที่ยวเป็นประจำทุกปี/ตามสถานการณ์ของพื้นที่
4. มีระบบกลไก ช่องทาง วิธีหรือกิจกรรมการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับองค์กรอื่น ๆ

ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี

จุดเด่น

1. ชุมชนมีการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าประสงค์ของเกณฑ์ในทุกประเด็น เช่น มีการจัดสรรรายได้ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวให้กับสมาชิกอย่างเป็นธรรมตามที่ตกลง มีการจัดสรรเข้ากองทุนกลางเพื่อสวัสดิการในการพัฒนา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

จุดที่ควรพัฒนา

1. ควรมีการสร้างอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีพื้นฐานจากภูมิปัญญาและทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชน

ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน

จุดเด่น

1. มีช่องทางในการเผยแพร่มรดกวัฒนธรรมชุมชนผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน วิถีชีวิตของชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทราบถึงวิถีการเป็นอยู่ของคนในชุมชน

จุดที่ควรพัฒนา

1. ควรมีการสืบค้นและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมชุมชน เช่น การบันทึกประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา ที่เป็นลายลักษณ์อักษร

2. ควรมีการพิจารณาทบทวนข้อมูลทางมรดกวัฒนธรรมชุมชนให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือตามความเหมาะสมของมติคณะกรรมการกลุ่มฯ

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

จุดเด่น

1. กลุ่มมีการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยว สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการกิจกรรมการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์

2. กลุ่มมีช่องทางการเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3. สมาชิกกลุ่มฯ มีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

จุดที่ควรพัฒนา

1. กลุ่มฯ ควรมีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) ในพื้นที่ท่องเที่ยวที่จะไม่ทำให้ทรัพยากรทางสังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมเสียหายอย่างชัดเจน เช่น เป็นมติการประชุมของคณะกรรมการกลุ่มฯ หรือมีลายลักษณ์อักษร

2. กลุ่มฯ ควรมีการแจ้งขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) ให้นักท่องเที่ยวทราบล่วงหน้า

3. กลุ่มฯ ควรมีการพิจารณาทบทวนข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือ ตามความเหมาะสมของมติคณะกรรมการกลุ่มฯ

ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จุดเด่น

1. กลุ่มมีการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผ่านแบบประเมิน สมุดเยี่ยม

2. มีนักสื่อความหมายที่สามารถถ่ายทอดหรือนำเสนอข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยวได้

3. มีภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมาย

4. มีห้องน้ำที่เพียงพอและสะอาดในการบริการนักท่องเที่ยว

5. มีช่องทางในการจองบริการการท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์

จุดที่ควรพัฒนา

1. ป้ายจุดท่องเที่ยวในแต่ละจุดไม่มีความชัดเจน

2. กลุ่มฯ ควรมีกิจกรรมทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ เช่น คนพิการ ผู้สูงอายุ เป็นต้น

3. กลุ่มฯ ควรมีบุคลากรที่มีทักษะในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวอย่างน้อย 5 คน

ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการ

ด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก

จุดเด่น

1. มีการทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยว

2. กลุ่มมีการคัดสรรการทำงานร่วมกับผู้ประกอบการที่มีใบอนุญาตตามกฎหมาย จุดที่ควรพัฒนา

ควรมีการจัดทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มฯ และผู้ประกอบการนำเที่ยว ในแต่ละประเด็น ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกและถ่ายทอดไปยังคนในชุมชนทราบถึงรายละเอียดและข้อตกลง ในการร่วมกันส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ทั้ง 6 ด้าน ผู้วิจัยอภิปรายผล ดังนี้ 1. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี 3. ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน 4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน 5. ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 6. ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก ระดับคะแนนที่ได้จากการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยมที่สอดคล้องกับ นิติพงษ์ หนน้ำ และชิตชนก อนันตมงคลกุล (2567) โดยทำการประเมินศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามเกณฑ์การประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน: ตำบลบ่อแสน อำเภอทับปุด จังหวัดพังงา ผลการศึกษา พบว่า ศักยภาพในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก และสอดคล้องกับ ชัยรัตน์ จุสปาโล (2564) ประเมินศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านท่าหิน บริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนครอบคลุมทุกด้านและเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา อภิปรายผล ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรมีการจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และแผนการดำเนินงานที่ครอบคลุม ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ที่สอดคล้องกับ กุลทิกา วิบูลย์ปิ่น และสันติธร ภูริภักดี (2562) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0 กรณีศึกษา: ชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

2) ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี ควรมีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาระบบบัญชีและการเงิน ซึ่งก่อให้เกิดความโปร่งใสและความเชื่อมั่นของการดำเนินการอันนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในชุมชน ที่สำคัญการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนที่ให้สมาชิกในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่จำเป็นต้องมีคนรุ่นใหม่เข้าร่วมดำเนินการเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ ณัฐธิดา สังข์ศรีสังข์, ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์, และพิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์ (2565) ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดพัทลุงด้วยเกณฑ์ GSTC

3) ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน ควรจัดการข้อมูลทางมรดกวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว เช่น การรวบรวมภาพถ่ายและข้อมูลเกี่ยวกับภาพชุมชน การรวบรวมร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม และภาพถ่ายกิจกรรม พิธีกรรม และสภาพความเป็นอยู่ ชูประเด็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน พยายามให้เกิดความแตกต่างเพื่อสร้างทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น

4) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืนควรมีการกำหนดพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว วางแผนการใช้พื้นที่สำหรับการท่องเที่ยว กำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) จำนวนครั้งต่อการใช้บริการรวมถึงการทบทวนข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมให้มีความถูกต้อง

5) ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนพัฒนานักสื่อความหมายท้องถิ่นเพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวเช่น ประวัติชุมชน สินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นวิธีการเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยือนและสร้างความภาคภูมิใจให้แก่สมาชิกในชุมชนที่สามารถบอกต่อเรื่องราวของชุมชนตัวเองให้แก่บุคคลภายนอกได้รับรู้ และควรนำผลการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมาพัฒนาปรับปรุงการให้บริการ มีกิจกรรมทางเลือกให้กับกลุ่มเฉพาะ เช่น คนพิการ ผู้สูงอายุ เป็นต้น ให้สามารถเข้าถึงจุดหรือกิจกรรมท่องเที่ยวได้ อีกทั้ง พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่ ความสะดวกสบายของถนน การมีป้ายเพื่อบอกจุดสำคัญต่าง ๆ ในชุมชน ป้ายบอกทางไปแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่สอดคล้องกับ พรศิลป์ บัวงาม และอุทุมพร ศรีโยม (2564) การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดนครศรีธรรมราช

6) ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก ควรมีการจัดทำข้อตกลงระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวกับผู้ประกอบการนำเที่ยว ให้มีความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในทิศทางเดียวกัน เพื่อสร้างมาตรฐานการให้บริการและสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่นักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา มีศักยภาพในภาพรวมระดับดีเยี่ยม ชุมชนมีจุดเด่นด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี โดยชุมชนมีการส่งเสริมการยกระดับคุณภาพชีวิต การสร้างงานสร้างรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมายกระดับเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นอีกช่องทางในการสร้างรายได้ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน แต่ยังมีอีกหลายองค์ประกอบที่ชุมชนจะต้องพัฒนาศักยภาพเพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) เนื่องจากอาจจะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชน การรวบรวมมรดกทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้มีข้อมูลที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อสร้างจุดเด่นและเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ในกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไปในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวจำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 6 ด้าน เพื่อที่จะนำมาปรับใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพและได้รับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งนี้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) เพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพทั้งในส่วนทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรคนในการขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวและสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในทุกด้านของชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

- 1) ควรมีการส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตลอดจนคนในชุมชน เข้าใจกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อร่วมกันกำหนดแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนและขับเคลื่อนแผนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อเข้าสู่การขอรับรองการประเมินมาตรฐานตามเกณฑ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนจากกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- 2) ควรมีการส่งเสริมด้านการศึกษาดูงานจากชุมชนอื่น ๆ ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่ม แนวปฏิบัติ ข้อกำหนด ของชุมชนอื่น ๆ มาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน
- 3) ควรมีการเพิ่มช่องทางการรับรู้ไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการนำเที่ยว ที่มีความหลากหลาย เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในชุมชนผ่านผู้ประกอบการนำเที่ยว
- 4) ควรมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน วางแผนการใช้พื้นที่สำหรับการท่องเที่ยว กำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ศึกษาเรื่องขีดความสามารถในการรองรับและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเพื่อการบริหารจัดการขีดความสามารถและการบริการให้มีคุณภาพและเกิดความยั่งยืน
- 2) ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเปรียบเทียบจากชุมชนต้นแบบที่ได้รับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3) ศึกษาต่อยอดในการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาเส้นทางและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชน บนฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อสร้างประสบการณ์ในการท่องเที่ยวให้กับกลุ่มเป้าหมาย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนอุดหนุนการวิจัยโครงการวิจัยเงินรายได้ กองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณ ประเภท ทุนพัฒนานักวิจัยใหม่ ประจำปีงบประมาณ 2567 และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลปากบาง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) อพท. พื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการวิจัย จึงถือเป็นผู้ที่ทำคุณประโยชน์ร่วมกันในการทำงานเชิงวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). *มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2550). *คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. ศรีเมืองการพิมพ์.
- กุลทิกา วิบูลย์ปิ่น และสันติธร ภูริภักดี. (2562). แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0 กรณีศึกษา: ชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 13(3), 438-457.
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570)*. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ชัยรัตน์ จุสปาโล. (2564). การประเมินศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านท่าหินบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 9(1), 73-86.
- ณัฐธิดา สังข์ศรีสังข์, ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์, และพิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (2565). การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดพัทลุงด้วยเกณฑ์ GSTC. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 9(2), 150-189.
- นิติพงษ์ ทนน้ำ และชิตชนก อนันตมงคลกุล. (2567). การประเมินศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามเกณฑ์การประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน: ตำบลบ่อแสน อำเภอทับปุด จังหวัดพังงา. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 12(3), 327-338.
- พจนา สวนศรี และสมภพ ยี่จ่อหอ. (2556). *คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. วนิตการพิมพ์.
- พรศิลป์ บัวงาม และอุทุมพร ศรีโยม. (2564). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(41), 230-241.
- รุ่งรวี จิตภักดี. (2566). *นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุดถนอม ตันเจริญ. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางชั้นแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 13(2), 1-24.
- เสรี บุญรัตน์, อรอนงค์ อ่ำภา, จารุวรรณ ทองเนื้อแข็ง, วิลาสินี ธนพิทักษ์, และดนวัตติ์ สีพุทธสุข. (2567). การศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกรณีศึกษา ชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนั่ง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 17(2), 17-26.
- Ramaano, A. I. (2021). Potential for tourism to promote indigenous resources for community development in Musina Municipality, Vhembe District, Limpopo Province, South Africa. *Forestry Economics Review*, 3(1), 53-78. <https://doi.org/10.1108/FER-02-2021-0006>